

Anotace

Třetí svazek monografie *Premonstráti v Plzni* je věnován osobnosti Josefa Františka Smetany (1801–1861), který byl ve druhé třetině 19. století významnou, obdivovanou i zatracovanou osobností královského města Plzně. V širokých kulturně historických souvislostech představuje jeho bohaté, ale komplikované životní osudy, odborné, pedagogické, vzdělávací i osvětové aktivity. Sepsán byl na základě intenzivního bádání v archivech a knihovnách u nás i v zahraničí. Smetana byl římsko-katolickým duchovním, premonstrátem, členem kanonie kláštera v Teplé (jméno Josef bylo jeho řádovým jménem), milovaným a ctěným profesorem plzeňského Filozofického ústavu, později gymnázia. Vyučoval fyziku, přírodovědu a nepovinný český jazyk. Byl přírodovědcem, historikem, básníkem, vlastencem, aktivním účastníkem revolučního dění roku 1848 a rebellem, který volal po svobodě, sociální spravedlnosti a lepší budoucnosti, který kritizoval jak rakouskou monarchii, tak církvev. Je autorem českých učebnic světové historie, astronomie a fyziky, vzdělávacích a popularizačních článků, kritických statí i politických textů. Většina jeho básní kritizuje společensko-politické poměry v rakouské monarchii. Jen několik nezávadných mohlo být otištěno za jeho života a jen malá část byla zveřejněna počátkem 20. století, většina zůstala v rukopisech. Smetana se v Plzni zasloužil o rozvoj českého divadla, českého jazyka a kultury. Pokoušel se založit čtenářský spolek, veřejnou knihovnu a průmyslovou školu, nenašel však pro tyto aktivity dostatečné porozumění. Pražskými vlastenci byl obdivován a ctěn pro své buditelské působení, odbornou práci, pro své odvážné vystupování koncem čtyřicátých let a vzdorování policejní šikaně v padesátých letech. Obdivován byl i jeho statečný boj se slepotou v posledním desetiletí života. Smetanovy všestranné vlastenecké aktivity sloužily jako katalyzátor při šíření českého jazyka, kultury, vzdělanosti a vědy nejen na Plzeňsku, ale i v celé zemi.

The third volume of the monograph *Premonstratensians in Pilsen* is devoted to Josef František Smetana (1801–1861), who was an important, admired and condemned personality of the royal city of Pilsen in the second third of the 19th century. In a broad cultural and historical context, it presents his rich but complicated life and his professional, pedagogical and educational activities. Text was written on the basis of intensive research in archives and libraries in Czech Republic and abroad. Smetana was a Roman Catholic clergyman, a Premonstratensian, a member of the monastery Teplá, a beloved and respected professor at the Philosophical Institute in Pilsen which later became a Gymnasium (i. e. Grammar school). He taught physics, natural science and the optional Czech language. He was a naturalist, historian, poet, patriot, active participant in the revolutionary events of 1848 and a rebel who called for freedom, social justice and a better future. He criticized both the Austrian Empire and the church. He is the author of Czech textbook on world history, astronomy and physics. He wrote educational and popularizing articles, critical articles and political texts. Most of his poems criticize the socio-political conditions in the Austrian Empire. Only a few harmless ones could be printed in his lifetime, and only a small part were published in the early 20th century, most remaining in manuscript up to now. Smetana contributed to the development of Czech theatre, the Czech language and culture in Pilsen. He tried to found a reading society, a public library and a technical school. However, the public was not sympathetic to his activities. He was admired and honoured by Prague patriots for his revivalist work, professional work, and for his courageous behaviour in the late 1840s and resistance to police bullying in the 1850s. His brave battle with blindness in the last decade of his life was admired as well. Smetana's versatile patriotic activities served as a catalyst for the spread of the Czech language, culture, education and science not only in Pilsen but also in the whole country.